

Finn Salomonsens arbejde med ringmærkning og fuglefredning i Grønland

BENT PORS NIELSEN

(With an English summary: Finn Salomonsen's work with bird ringing and bird protection in Greenland)

INDLEDNING

I perioden fra 1925 til 1978 har Finn Salomonsen besøgt Grønland i alt 20 gange, og han er uden sammenligning den ornitholog, der har det mest indgående kendskab til den grønlandske fuglefauna. Mærkeligt nok har han aldrig været i Østgrønland, men denne del af landet er til gengæld godt undersøgt af mange andre ornithologer.

På disse mange ekspeditioner og rejser har han studeret adskillige aspekter af fuglelivet, men groft set kan hans virksomhed inddeles i tre epoker. De tidlige ekspeditioner, i 1925 og 1936, havde først og fremmest faunistiske og taksonomiske formål. I 1925 var han deltager i E. Lehn Schiølers ekspedition, der berejste områder omkring Godthåb, Sukkertoppen, Holsteinsborg og Egedesminde. Der blev bl. a. indsamlet over 500 skind. I 1936 kom den anden ekspedition, der koncentreredes i Upernavik og Thule distrikter, med et afsluttende besøg i Frederikshåb og Julianehåb distrikter. På denne rejse indsamledes også 500 skind, og Salomonsen hjembragte et stort materiale til brug for sin disputats om Fjeldrypens fældning (Salomonsen 1939).

Efter 2. verdenskrig indledtes ringmærkningens epoke, der har bragt så mange strålende resultater og som fortsætter endnu i vore dage. Rejsen i 1946 tjente til at indføre lokalbefolkningen i planerne og organisere hele det store apparat. Det meste af vestkysten fra Upernavik til Julianehåb besøgte, og foruden ringmærkning blev der tid til indsamling af specielle fuglearter.

I 1949 gik rejsen igen til vestkysten, lige fra

Julianehåb til Upernavik, med særligt grundige undersøgelser i Julianehåb, Godthåb og Christianshåb distrikter. Kort tid efter hjemkomsten gik Salomonsen igang med at skrive sit storværk *Grønlands Fugle* (Salomonsen 1950-51).

I perioden maj-september 1954 kom en ny ekspedition med ringmærkning på programmet, og den foregik i fjordene fra Disko Bugt til Holsteinsborg (især Arfersiorfik og Ndr. Strømfjord) og i selve Disko Bugt; om efteråret et kort ophold i Frederikshåb-Julianehåb.

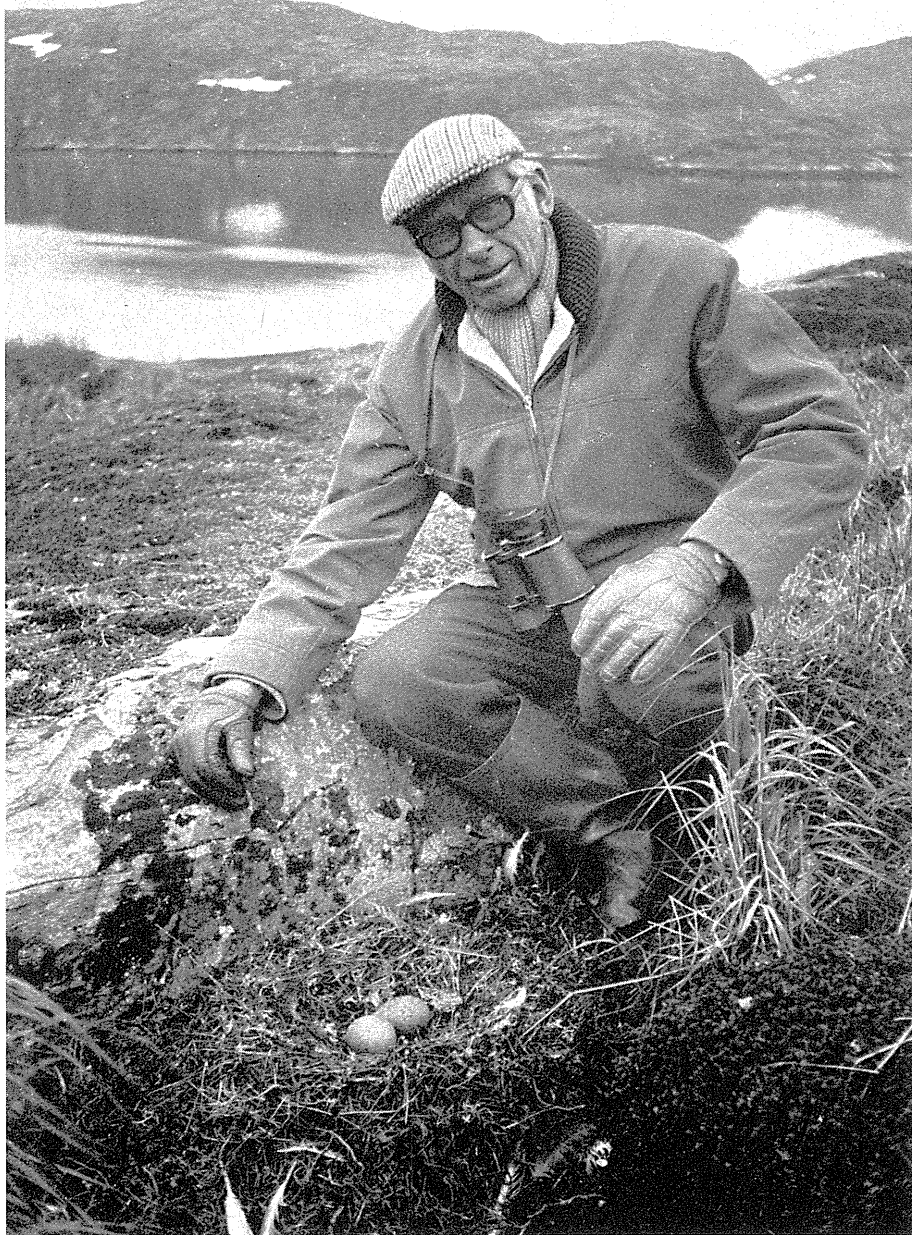
Næste ekspedition foregik i 1960 med fortsatte undersøgelser og ringmærkninger i Disko Bugt og fjordene syd for Ndr. Strømfjord.

Omtrent ved denne tid blev det i stigende grad klart, at fuglefredninger ville blive nødvendige. På rejsen i 1963 besøgte bl. a. de i 1960 fredede småøer i Disko Bugt, og i juni-juli undersøgte Disko Bugt, Umanak distrikt og Sdr. Strømfjord.

Det var på rejsen i 1964, at fredningsepoken for alvor kom i gang, og Salomonsen havde møder med de lokale myndigheder og holdt fem radioforedrag. Desuden besøgte Disko Bugts nordlige, indre dele, Egedesminde og Godthåb.

De resterende 12 rejser til Grønland skal ikke omtales her; det skal blot nævnes, at de foregik i 1965, 1968, 1970 (2 gange), 1971, 1973, 1974, 1975, 1976 (2 gange), 1977 og 1978.

Ringmærkning og fuglefredning har været hjørnestene i Salomonsens virksomhed i Grønland, og i denne oversigtsartikel vil vi se nærmere på disse to emner, der i høj grad griber ind i hinanden.

Finn Salomonsen i Grønland.

RINGMÆRKNINGEN

Den første spæde begyndelse til ringmærkning i Grønland skyldes lægen Alfred Bertelsen, der i årene 1926–34 mærkede i alt 681 fugle. Denne mærkning ebbede dog ud, og fra 1934–39 mærkedes kun 51 fugle (Bertelsen 1948).

Efter 2. verdenskrig indså Salomonsen, at en systematisk ringmærkning i Grønland ville være et fremragende middel til udforskningen af fuglelivet. Det kunne jo nok synes at være en dristig tanke at påbegynde systematisk ringmærkning i et arktisk land uden fastboende ornithologer, men Salomonsen mente at have

fundet en farbar vej til løsning af problemet. Systemet var lige så enkelt som det var genialt: Der oprettedes kontakt med de lokale myndigheder, som kunne udpege grønlændere, der var interesseret i at deltage i arbejdet. Ringmærkeren fik løn for sit arbejde, afhængig af arter og antal mærkede fugle. Desuden udbetaltes en dusør på 2 kr. for hver tilbagemeldt ring, når fuglens fod med ringen leveredes tilbage. Dette utraditionelle system byggede på den kendsgerning, at mange grønlændere har et glimrende kendskab til fuglelivet, naturligvis især i fangerdistrikter, samt på det forhold, at disse mennesker ofte var ledige om sommeren, når de ikke kunne komme på fangstture med hundeslæde.

Det er Salomonsens store fortjeneste at have fået dette ringmærkningssystem sat i værk, oven i købet med enestående effektivitet. Det skete ved et samarbejde mellem Zoologisk Museum, Grønlandsministeriet, de lokale myndigheder samt Carlsbergfondet. Førstnævnte stod for det organisatoriske, ministeriet betalte ringmærkernes løn samt dusører til finderne, Carlsbergfondet betalte mange af de videnskabelige omkostninger og de lokale myndigheder skaffede ringmærkere. Systemet havde flere fordele. For det første er det altid en fordel, at ringmærkning foretages af fastboende, lokalkendte folk, så man så vidt muligt undgår at udsende kostbare ringmærknings-ekspeditioner. For lokalbefolkningen betød systemet dels en kærkommen biindtægt, dels at den blev indviet i forskningens fascinerende verden, og der er ikke tvivl om, at Salomonsens system har åbnet mange grønlænderes øjne for, at fuglene har andre værdier end de rent ernæringsmæssige. Ministeriets interesse i foretagendet var at holde øje med de forskellige vildtbestande, så beskydningen ikke skulle blive for voldsom – altså helt parallelt med at yde støtte til fiskeribiologernes mærkninger af torsk.

På denne måde kom Salomonsens system til at foregribe fuglefredningen, idet de mange indenlandske tilbagemeldinger (tabel 1) dannede grundlag for beregning af beskydnings- og dødelighedsprocenter.

På grund af den intensive jagt i Grønland lod resultaterne fra ringmærkningen ikke vente længe på sig. Allerede i 1947 – året efter starten – kunne den første foreløbige liste over genfund offentliggøres (se nedenfor). De fund

der er gjort inden for Grønlands grænser er omtalt i følgende publikationer:

Beretninger vedrørende Grønlands styrelse,

1948 nr. 1: 58–62.

1949 nr. 2: 59–61.

1950 nr. 1: 81–85.

Beretninger vedrørende Grønland,

1955 nr. 1: 52–54.

1959 nr. 1: 55–58.

1966 nr. 1: 46–51.

Tidsskriftet Grønland, april 1972, 111–120.

Lister over de fund, der blev gjort i udlandet er offentliggjort i DOFT. Der er indtil nu trykt i alt 12 sådanne lister, nemlig følgende:

Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift

1. liste: 41, 141–143, 1947.

2. liste: 42, 100–102, 1948.

3. liste: 43, 251–255, 1949.

4. liste: 44, 168–170, 1950.

5. liste: 46, 110–117, 1952.

6. liste: 49, 130–135, 1955.

7. liste: 51, 33–39, 1957.

8. liste: 53, 31–39, 1959.

9. liste: 55, 197–208, 1961.

10. liste: 59, 92–103, 1965.

11. liste: 61, 151–164, 1967.

12. liste: 65, 11–19, 1971.

Den 13. liste foreligger i manuskript og vil blive publiceret i 1979. Endelig skal det nævnes, at der også findes en liste over fugle mærket i udlandet og gemt fra Grønland (Salomonsen 1971).

I alle disse rapporter er offentliggjort råmateriale fra de grønlandske ringmærkninger. Men Salomonsen (1967) har selv foretaget en bearbejdning af det store materiale i bogen *Fuglene på Grønland*, der adskiller sig fra hans store 2-binds værk fra 1950–51 derved, at hovedvægten ligger på analyser af ringmærkningsresultaterne. Denne bog er en guldgrube for den, der vil dykke ned i stoffet og studere de grønlandske fugles træk. Det er næsten utroligt, at en sådan bog kunne skrives kun to årtier efter starten på ringmærkningen i Grønland.

Resultaterne

Den grønlandske ringmærkning kan i dag, 30 år efter starten, opvise forbløffende resultater. Af tabel 1 fremgår det, at visse arter er mærket og tilbagemeldt i så stort tal, at vi i dag kan udtale os med stor sikkerhed om deres træk og overvintringskvarter. Det gælder f. eks. arterne Skarv, Ederfugl, Kongeederfugl, Blisgås, Kort-

næbbet Gås, Bramgås, Svartbag, Hvidvinget Måge, Gråmåge, Ride, Havterne, Søkonge, Kortnæbbet Lomvie, Tejst, Digesmutte, Laplandsværting og Snespurv. I Skarvens tilfælde afslørede ringmærkningen tillige, at den blev for hårdt jaget, og der var derfor gode argumenter for en forlænget fredningstid for denne art (se nedenfor). Det gælder dog generelt, at de vestgrønlandske bestande er bedre kendt end de østgrønlandske.

Det er ikke stedet her at analysere resultater, hvilket også er gjort bedre af Salomonsen selv i ovennævnte bog, men da denne oversigt på den anden side heller ikke er nogen videnskabelig afhandling, vil læseren sikkert tilgive, at jeg bruger et par eksempler fra ringmærkningsresultaterne til nogle spekulationer over fuglens indvandningsveje til Grønland.

Det er tydeligt, at den grønlandske fuglefauna indeholder elementer fra både den nearktiske og den palæarktiske fauna – i øvrigt overraskende mange af sidstnævnte, når man betænker landets nærhed til Amerika (se f. eks. Nørrevang 1963).

Lad os prøve at undersøge de fire almindelige yngltrækfugle blandt spurvefuglene, nemlig Digesmutte, Gråsirken, Laplandsværting og Snespurv. Det viser sig så, at én art overvintrer udelukkende i den gamle verden (D), én art udelukkende i den nye verden (L) og to arter i både den gamle og den nye verden (G og S).

Hvis vi først tager Snespurven, så har ringmærkningen vist, at arten har to, måske tre

trækkeveje til og fra Grønland. Tilbagemeldinger af vestgrønlandske fugle viste allerede for mange år siden, at de følger de canadiske artsfæller og overvintrer i det sydlige Canada og nordlige USA. Da man for nogle år siden begyndte at mærke Snespurve i Nordøstgrønland, viste der sig det helt uventede, at bestanden heroppe trækker over Polarhavet direkte til Nordrusland og samme vej tilbage om foråret. Efter analysen i Salomonsen (1967) er der kommet et fund fra selve vinterkvarteret

på de sydøstrussiske stepper. Der foreligger endnu ingen fund af Snespurve mærket i Sydøstgrønland, men noget tyder på, at disse fugle flyver via Island til Vesteuropa, da der findes tre forårsfund på Island af fugle mærket i Vesteuropa (og de islandske Snespurve er standfugle). Desværre er de morfologiske forskelle på bestandene i Europa, Grønland og Nordamerika for små til at give os nogen hjælp (se dog Salomonsen 1947), men det må i hvert fald anses for sikkert, at de østgrønlandske Snespurve er kommet fra den palæarktiske region, måske endda ad to veje (se Nørrevang 1963, fig. 7), og jeg gætter på, at de vestgrønlandske er kommet fra den nearktiske del af udbredelsesområdet, da det trods alt er den nærmeste forklaring (men det kan naturligvis ikke helt udelukkes, at de vestgrønlandske stammer fra østkysten og så senere har skiftet trækvaner, men det almindeligste er at fugles trækvaner er meget konservative).

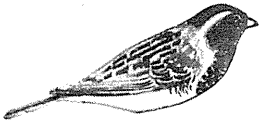

Gråsirken trækker også både sydøst og sydvest, de østgrønlandske til Island og Skotland, de vestgrønlandske til Canada. I Gråsirkenens tilfælde kan morfologien godt give et fingerpeg, idet hele den grønlandske bestand tilhører en særlig race *rostrata*, der er forskellig fra nominatformen *flammea*, som findes i både Nordeuropa og Nordamerika. Nu er det så heldigt, at der på Island også findes en særlig race, *islandica*, der står *rostrata* meget nær, meget nærmere end *flammea*. Det tyder således på, at de grønlandske Gråsirken har koloniseret landet fra Island. Men det indebærer nødvendigvis, at de vestgrønlandske fugle har ændret trækvaner og nu trækker til Canada. Netop i Gråsirkenens tilfælde vil jeg anse denne forklaring for sandsynlig, da Gråsirken er en meget plastisk og ekspansiv art, hvad vi har flere eksempler på (også i Danmark). Desuden overvintrer nogle af fuglene i det sydlige Grønland, hvilket også tyder på god tilpasningsevne. Salomonsen (1972) synes dog ikke at være enig i denne fortolkning.

Laplandsværtingen er uden tvivl kommet fra Amerika. Hele bestanden trækker til Amerika,

også de østgrønlandske. Laplandsværlingen er enestående derved, at den for mig at se er en af de få europæiske spurvefugle, hvis oprindelse sandsynligvis skal søges i Amerika. Til støtte for denne påstand vil jeg anføre følgende:

- 1) De europæiske ynglefugle trækker mod sydøst, hvilket tyder på indvandring østfra (de ret få overvintringer i Vesteuropa er af forholdsvis ny dato).
- 2) De grønlandske ynglefugle trækker mod sydvest, hvilket tyder på indvandring vestfra (Amerika).
- 3) Laplandsværlingen findes *ikke* på Island, som økologisk set skulle være ideel for den.

- 4) I Nordamerika findes yderligere to arter af slægten *Calcarius*, nemlig *C. ornatus* og *C. pictus*, og det peger på Nordamerika som hjemsted for slægten.

Det ser ud til, at Atlanterhavet har været en uoverstigelig hindring for Laplandsværlingen, både fra vest og fra øst, og man kan derfor sige, at den som art har sin østligste forpost i Grønland og sin vestligste i Skandinavien. Anbringer man sig midt i artens nuværende udbredelsesområde, i Alaska f. eks., er det ikke så paradoksalt som det lyder set fra Europa. Salomonsen (1972) har ingen kommentarer til Laplandsværlingens oprindelse.

Lige modsat forholder det sig med Digesmutten, som har sin vestligste forpost i det nordøstlige Canada og Grønland, og hele denne del af bestanden trækker til den gamle verden og overvintrer i Afrika. Det gør også fuglene fra den østligste forpost i Alaska, hvorfra trækket går gennem Sibirien til Afrika. Salomonsen (1967 p. 310) har givet en sandsynlig forklaring på Digesmuttens enestående præstation med at flyve direkte fra Grønland til Frankrig om efteråret.

Om de fire spurvefugles indvandring kan vi altså på grundlag af ringmærkningen konkludere: Én art har koloniseret både øst- og vestkysten fra den gamle verden (D); én art har sandsynligvis gjort det samme (G); én art har koloniseret østkysten fra den gamle verden og

vestkysten sandsynligvis fra den nye verden (S); én art har koloniseret både øst- og vestkysten fra den gamle verden (L).

Fremtiden

Den grønlandske ringmærkning er enestående i verden. Intet andet arktisk område kan fremvise så systematisk gennemførte ringmærkninger som Grønland, og ringmærkningen har været stærkt medvirkende til, at Grønland i dag er det arktiske land, som ornithologisk set er bedst undersøgt. Denne bedrift skyldes først og fremmest én mands indsats: Finn Salomonsen.

Hvorledes den grønlandske ringmærkning skal fortsætte i fremtiden, er ikke helt afklaret, når Salomonsen går på pension den 1. februar 1979. Foreløbig har Carlsbergfondet bevilget penge til endnu fem års mærkninger, og der er derfor håb om, at mange endnu uafklarede spørgsmål kan løses i de kommende år.

Det kan i dag konstateres, at man nu for nogle få arter har så omfattende resultater, at det vil være rimeligt snart at nedtrappe mærkningen af disse, nemlig følgende:

Skarv *Phalacrocorax carbo*

Ederfugl *Somateria mollissima*

Kongeederfugl *Somateria spectabilis*

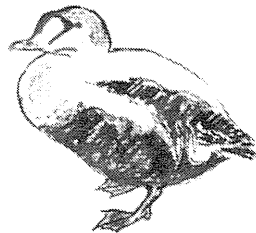
Blisgås *Anser albifrons*

Bramgås *Branta leucopsis*

Tejst *Cephus grylle*

Kortnæbbet Lomvie *Uria lomvia*.

Til gengæld er listen over arter, hvor vi endnu ikke har tilfredsstillende resultater, meget længere, og det må i høj grad håbes, at den grønlandske ringmærkning, der allerede har nået så strålende resultater, kan fortsætte mange år endnu.

Tabel 1. De grønlandske ringmærkninger fra 1946–74 inkl. Efter Salomonsen (i trykken).
The bird ringing in Greenland from 1946–74 incl. The columns from left to right: no. ringed, recoveries in Greenland, recoveries abroad, total recoveries. After Salomonsen (in press).

Art	Antal mærket	Antal genfund		
		I Grønl.	Udenfor Grønl.	I alt
Rødstrubet Lom <i>Gavia stellata</i>	84	5	5	10
Islom <i>Gavia immer</i>	1	0	0	0
Mallemuk <i>Fulmarus glacialis</i>	10.834	479	21	500
Skarv <i>Phalacrocorax carbo</i>	1.528	267	0	267
Gråand <i>Anas platyrhynchos</i>	562	63	0	63
Havlit <i>Clangula hyemalis</i>	230	26	4	30
Ederfugl <i>Somateria mollissima</i>	3.906	849	2	851
Kongeederfugl <i>Somateria spectabilis</i>	6.421	1.279	26	1.305
Strømand <i>Histrionicus histrionicus</i>	10	2	0	2
Toppet Skallesluger <i>Mergus serrator</i>	73	5	0	5
Blisgås <i>Anser albifrons</i>	1.330	90	249	339
Kortnæbbet Gås <i>Anser brachyrhynchos</i>	17	0	5	5
Bramgås <i>Branta leucopsis</i>	1.559	60	281	341
Canadagås <i>Branta canadensis</i>	1	1	0	1
Havørn <i>Haliaeetus albicilla</i>	144	28	0	28
Vandrefalk <i>Falco peregrinus</i>	90	3	1	4
Jagtfalk <i>Falco rusticolus</i>	81	8	0	8
Fjeldrype <i>Lagopus mutus</i>	174	24	0	24
Hjeje <i>Pluvialis apricaria</i>	1	0	0	0
Stor Præstekrave <i>Charadrius hiaticula</i>	169	1	3	4
Stenvender <i>Arenaria interpres</i>	255	1	5	6
Islandsk Ryle <i>Calidris canutus</i>	25	0	0	0
Sortgrå Ryle <i>Calidris maritima</i>	291	39	0	39
Almindelig Ryle <i>Calidris alpina</i>	200	1	8	9
Bairds Ryle <i>Calidris bairdii</i>	5	0	0	0
Sandløber <i>Calidris alba</i>	225	0	0	0
Thorshane <i>Phalaropus fulicarius</i>	20	0	0	0
Odinshane <i>Phalaropus lobatus</i>	414	2	0	2
Mellemkjoje <i>Stercorarius pomarinus</i>	15	0	0	0
Almindelig Kjoje <i>Stercorarius parasiticus</i>	100	21	1	22
Lille Kjoje <i>Stercorarius longicaudus</i>	15	0	0	0
Ismåge <i>Pagophila eburnea</i>	237	86	2	88
Svartbag <i>Larus marinus</i>	345	93	0	93
Hvidvinget Måge <i>Larus glaucoides</i>	2.512	609	6	615
Gråmåge <i>Larus hyperboreus</i>	2.873	251	0	251
Ride <i>Rissa tridactyla</i>	11.920	684	17	701
Havterne <i>Sterna paradisaea</i>	44.388	629	22	651
Alk <i>Alca torda</i>	136	3	1	4
Søkonge <i>Plotus alle</i>	9.116	509	3	512
Kortnæbbet Lomvie <i>Uria lomvia</i>	52.636	2.280	287	2.567
Tejst <i>Cephus grylle</i>	8.935	998	2	1.000
Lunde <i>Fratercula arctica</i>	121	7	1	8
Ravn <i>Corvus corax</i>	118	44	0	44
Digesmutte <i>Oenanthe oenanthe</i>	2.691	18	10	28
Engpiber <i>Anthus pratensis</i>	3	0	0	0
Gråsisken <i>Carduelis flammea</i>	519	4	0	4
Hvidsisken <i>Carduelis hornemanni</i>	1	0	0	0
Laplandsværpling <i>Calcarius lapponicus</i>	2.865	47	1	48
Snespurv <i>Plectrophenax nivalis</i>	11.841	203	45	248
I alt <i>Total</i>	180.037	9.719	1.018	10.793

FUGLEFREDNINGEN

Fra gammel tid har den grønlandske befolkning betragtet fuglene som en vildtressource, der var en uundværlig og uudryddelig fødekilde, og indtil for et halvt århundrede siden foregik jagten fuldstændig uhæmmet hele året rundt, og desuden indsamledes i yngletiden titusindvis af æg.

I forrige århundrede og længere tilbage havde jagten ingen væsentlig indflydelse på bestandene p.g.a. det ringe befolkningstal, de dårlige samfærdselsmidler, våben o.s.v. I vore dage er sagen en helt anden.

En af de arter, der tidligst viste katastrofal tilbagegang p.g.a. umådeholden jagt, var Ederfuglen. I 1800-tallet var den overordentlig talrig i hele Sydvestgrønland, men allerede i begyndelsen af vort århundrede forsvandt den fra store områder, og i dag er der næsten ingen Ederfugle tilbage i Sydvestgrønland.

Ederfuglen var da også den art, der først fik en delvis fredning, og det skete i 1924, hvor parrede fugle blev fredet i yngletiden fra Sdr. Strømfjord og sydpå. I 1929 kom der visse udvidelser af denne fredning. Fjeldrypen blev også i 1924 fredet fra 1. maj til 31. juli i Sydvestgrønland mod nord til Holsteinsborg.

Der synes ikke at være sket overvældende mange fredninger i tiden op til 2. verdenskrig, men efter krigen tog flere kommunalbestyrelser initiativ til lokale fredninger. I 1948 udstedtes der f. eks. i Upernavik en kommunal vedtægt om fredning af Kortnæbbet Lomvie i yngletiden, forbud mod ægsamling efter 30. juni, forbud mod handel med æg efter 3. juli, forbud mod at løsne skud inden for en afstand af 1 km fra fuglefjeld m.v. Sådanne bestemmelser blev fulgt op af flere andre kommuner. Den 1. juni 1951 fredede det daværende »Grønlandsdepartement« alle gæs i Nordøstgrønland nord for Scoresby Sund.

Fra omkring midten af 50'erne bliver Salomonsen i stadig større omfang engageret i fuglefredningens sag. I en artikel i DOFT udvikler han sine ideer om, hvilke hovedprincipper en grønlandsk fuglefredning bør følge (Salomonsen 1955): Fuglene skal først og fremmest have fred i yngletiden, og der må ikke forekomme forstyrrelser i eller ved fuglefjeldene, når fuglene har æg og unger. Indsamlingen af æg bør stærkt begrænses. Sådanne ægindsamlinger var efterhånden ved

at gå hårdt ud over flere arter, ikke mindst Havternen. Salomonsen nævner, at der på en enkelt lokalitet i Disko Bugt årligt samledes 100.000 terneæg, og Havternen var i disse år i rivende tilbagegang i Vestgrønland.

Flere og flere grønlændere begynder at indse, at noget må gøres, og i 1958 kommer den første landsrådsvedtægt om fredning i fuglenes yngletid (Nalunaerutit A, 1958, p. 12).

Ved møder og forhandlinger med landsrådet og kommunale myndigheder arbejder Salomonsen i de kommende år videre på at få fredningerne udvidet, f. eks. for Skarv, Lunde og rovfuglene. En ny landsrådsvedtægt kommer i december 1960 (Nalunaerutit A, 1960: 84-86). Der kommer nu totalfredning af Lunden (som altid har været meget fåtallig i Grønland), og Skarven bliver fredlyst mellem 1. marts og 30. september. Jagtfalk og Havørn får delvis fred; m.h.t. Havørnen henvises til Kjeld Hansens redegørelse på side 109 (Hansen 1979). Det bliver forbudt at samle terneæg efter 1. juli.

I løbet af 60'erne sker der forskellige forbedringer på lokalt plan og for enkelte arter, f. eks. Blisgås, Snegås og Sangsvane. Der oprettes et fuglereservat på nogle fuglerige øer ved Disko. Strømanden totalfredes i 1964.

Det skal her indskydes, at disse landsrådsvedtægter, tillige med den senere jagtlov (se nedenfor), ikke gælder for Nord- og Østgrønland, da man skønner at lokale fredninger udstedt af de respektive kommunalbestyrelser er tilstrækkelige i disse tyndt befolkede egne.

Pr. 1. marts 1971 kommer atter en supplerende landsrådsvedtægt (Nalunaerutit A, 1971: 7-8), hvis vigtigste nyheder er totalfredning af Jagtfalk, Vandrefalk og Sneugle, samt stærkt udvidet fredning af Havørnen. Lundens totale og Skarvens delvise fredning opretholdes. Al jagt og anden forstyrrelse inden for 2 km fra fuglefjelde bliver forbudt. Fredningen af øerne i Disko Bugt opretholdes.

Alle de forskellige landsrådsvedtægter og kommunale fredningsbestemmelser var efterhånden blevet så omfattende, at det for den enkelte borger var ikke så lidt indviklet at holde rede på, hvilke fugle der måtte jages, hvilke der var fredet og på hvilke tidspunkter. Behovet for en samlet jagtlov for fugle blev derfor i disse år i begyndelsen af 70'erne mere og mere påtrængende. Salomonsens rejseaktivitet var nu stærkt centreret om denne store opgave, og

ved rejserne i 1973, -74, -75, -76 og -77 var hovedformålet at forberede en sådan lov. Foruden møder med landsrådet og kommunalbestyrelser holdt han i 1973-74 ikke mindre end 36 foredrag samt forskellige interviews og rundbordssamtaler i Grønlands Radio; radioforedragene blev senere udgivet i bogform (Salomonsen 1974a). I 1975-76 holdtes yderligere 36 radioforedrag.

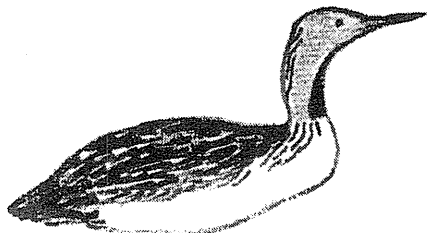
Landsrådet opfordrede Salomonsen til at udarbejde et diskussionsoplæg til en kommende jagtlov for fugle. Salomonsen gik med sædvanlig energi i gang med denne opgave og kunne snart efter fremlægge sit »Forslag til vedtægt om jagt på fuglene i Grønland« (Salomonsen 1974b). Hovedprincipperne i dette forslag skal gengives her i stærkt forkortet form:

- Grundlaget for en moderne jagtlovgivning er at finde i det såkaldte finske jagtlovsprincip, som bygger på et helhedsmæssigt syn på faunaen. I følge dette princip betragtes primært alle fuglearter som totalfredede. Derpå indføres jagttider for de arter, hvis jagt er forsvarlig og ønskværdig. Det vil med andre ord sige, at fuglearter, som *ikke* er opført i jagtloven i listen over jagtbare arter, er det forbudt at nedlægge . . .
- Det gælder for alle jagtlove som en uomgængelig forudsætning, at jagt i almindelighed ikke bør være tilladt i vildtets yngletid. Det er ikke blot et rent etisk princip, men har til hensigt at beskytte vildtet i den tid, hvor der udvikles nye generationer, som i de følgende år skal udgøre jagtbyttet . . .
- Jagtforbud generelt 15. juni - 15. august. Det vil være en gennemsnitstid, der vil passe godt for de jagtmæssigt vigtige alkefugle, men være for kort for ederfugle, måger o.a. . . .
- Det er almindeligt kendt i Grønland, at det vil være af stor betydning at forhindre al jagt og skydning ved kolonier af søfugle. Dels vil uroen og larmen (også tuden af dampfløjter og anden støj) forstyrre yngleforholdene og derved nedsætte ungeproduktionen, dels vil skydning af søfugle i yngletiden stride mod det . . . ovenfor anførte forslag om jagt i yngletiden . . . Der er således næppe tvivl om, at en jagtlov må indeholde et skydeforbud ved fuglebjergene, således som såvel landsrådet som de enkelte kommuner har ønsket gennemført. For at præcisere hvad der menes

med et fuglefjeld, da en sådan definition er af juridisk konsekvens, skal det foreslås at sige, at det er enhver lokalitet, hvor 10 eller flere par søfugle yngler . . .

- Principielt bør det ikke være tilladt at indsamle fugleæg . . . men der er tradition i Grønland for indsamling af visse fugleæg, som det formentlig også i fremtiden må være tilladt at samle . . .
- I lande af stor udstrækning, med varierende klimaforhold, kan det være nødvendigt at inddele jagtlovens beføjelser efter de forhold, der gør sig gældende i de forskellige landsdele . . .
- Det er en betingelse, at de nedlagte fugle kun anvendes til lokal konsumtion, d.v.s. at al eksport af fugle fra de pågældende kommuner i N.V. Grønland forbydes, såvel til S.V. Grønland som til Danmark. Dette fremføres udtrykkeligt, fordi der i Upernavik for nogle år siden oprettedes et fryseri, hvis hovedopgave var at sælge frosne lomvier til byerne længere sydpå. Desuden kan nævnes, at der eksporteredes flere tons kød af lomvier til Danmark i årene 1970-71, dog stammende fra de i laksedrivgarnene omkomne fugle . . . Til den sidstnævnte oplysning kan jeg føje, at Salomonsen (mundtl. medd.) anslår, at det årlige antal lomvier, der i disse år druknede i drivgarn var i størrelsesorden én million fugle, eller mindst lige så mange som blev skudt. Efter de allerseneste års indførelse af begrænsninger i laksefiskeriet skulle dette tal nu være nede omkring 50.000.

Fredningsforslaget blev drøftet med landsrådet, på det fælleskommunale delegeretmøde i Holsteinsborg og med så godt som samtlige kommunalbestyrelser på vestkysten i løbet af sommeren 1975; bagefter indtaltes de førømtalte 36 radioforedrag. En veritabel *tour de force* af en mand, der kort forinden havde rejst sig fra et langvarigt sygeleje.

I 1977 bærer Salomonsens utrættelige arbejde endelig frugt, og den længe ventede og med spænding imødesete lov om jagt på fugle i Grønland vedtages af landsrådet og stadfæstes af Ministeriet for Grønland. Loven gengives her *in extenso* (med fuglenavne i systematisk rækkefølge og tilføjet latinske navne).

Landsrådsvedtægt om jagt på fugle i Vestgrønland

§1. Følgende fuglearter må jages i Vestgrønland:

Rødstrubet Lom *Gavia stellata*
Islom *Gavia immer*
Mællemuk *Fulmarus glacialis*
Storskråpe *Puffinus gravis*
Blisgås *Anser albifrons*
Gråand *Anas platyrhynchos*
Havlit *Clangula hyemalis*
Ederfugl *Somateria mollissima*
Kongeederfugl *Somateria spectabilis*
Toppet Skallesluger *Mergus serrator*
Skarv *Phalacrocorax carbo*
Fjeldrype *Lagopus mutus*
Stor Præstekrave *Charadrius hiaticula*
Stenvender *Arenaria interpres*
Islandsk Ryle *Calidris canutus*
Sortgrå Ryle *Calidris maritima*
Odinshane *Phalaropus lobatus*
Mellemkjove *Stercorarius pomarinus*
Alm. Kjove *Stercorarius parasiticus*
Lille Kjove *Stercorarius longicaudus*
Svartbag *Larus marinus*
Gråmåge *Larus hyperboreus*
Hvidvinget Måge *Larus glaucoides*
Ride *Rissa tridactyla*
Alk *Alca torda*
Kortnæbbet Lomvie *Uria lomvia*
Atlantisk Lomvie *Uria aalge*
Tejst *Cepphus grylle*
Søkonger *Plotus alle*
Ravn *Corvus corax*

Stk. 2. Alle andre fugle er totalfredede. Det er forbudt at udføre totalfredede fugle fra Grønland, herunder også at forsende disse fra Grønland med henblik på tilbagesendelse til Grønland i konserveret tilstand. Forbudet omfatter både levende og døde fugle, for sidstnævnte såvel frosne som på anden måde konserverede samt opstillede skind og skindlagte.

§ 2. I tiden mellem 15. juni og 15. august er al jagt på enhver art af fugle forbudt.

Skarven må endvidere ikke jages i tiden fra 1. april til 30. september. I området syd for Nagssugtoq må Ederfuglen ikke jages i tiden mellem 15. maj og 30. september.

Foto: Vagn Hansen.

Stk. 2. Unge, ikke-ynglende Almindelig Kjove, Hvidvinget Måge, Gråmåge, Svartbag og Ride samt Blisgås, der befinder sig i flokke på 5 eller flere fugle, må skydes i fredningstiden.

Stk. 3. Unge, ikke-ynglende Ederfugle, Kongeederfugle og Havlitter, der befinder sig i flokke på 5 eller flere fugle, må nedlægges nord for Nagssugtoq i fredningstiden. Massedrivning af roænder (isat) af Ederfugle, Kongeederfugle og Havlitter er forbudt i hele Grønland.

Stk. 4 Jagt på Ride og Lomvie er tilladt indtil 1. juli i Umanak kommune og hele sommeren i Upernavik kommune, dog med den begrænsning, der følger af bestemmelserne i § 3.

Stk. 5. Det er forbudt at forsende Lomvier nedlagt i overensstemmelse med reglerne i stk. 4 til andre dele af Grønland. Undtaget fra forbudet er forsendinger foretaget af indbyggerne i Augpilagtoq, Tugsåq og Tasiussa q i Upernavik kommune.

§ 3. Ethvert sted, hvor 10 eller flere par søfugle yngler, betegnes som et fuglefjeld.

Stk. 2. Sålænge fuglene befinder sig på fjeldet, er det ikke tilladt at løsne skud ved eller på fuglefjelde.

Endvidere er det ikke tilladt at skyde eller på unødigt måde at frembringe støj inden for en afstand fra fuglefjeldet på:

1. 2 km hvis fuglefjeldet er en klippevæg (ivnaq) beboet af Rider, Lomvier, Alke, Søkonger, Mallemukker og Skarver.
2. 200 m hvis fuglefjeldet er en mindre, mere eller mindre flad ø (Qeqertánguaq) beboet af Ederfugle, Tejster, Terner eller andre mågefugle end Riden.

§ 4. Ægsamling er ikke tilladt.

Stk. 2. Æg af Havterne, Alm. Kjove, Svartbag, Hvidvinget Måge, Gråmåge og Ride kan indsamles indtil 1. juli, i Upernavik kommune dog indtil 10. juli.

De indsamlede æg må kun anvendes til privat forbrug og må ikke erhvervsmæssigt gøres til genstand for salg.

Stk. 3. Æg af Lomvie, Alk og Tejst kan indsamles i Upernavik kommune indtil 10. juli og indtil samme dato æg af Mallemuk nord for Nagssugtoq.

§ 5. Det er for alle fuglearters vedkommende forbudt at fjerne ikke-flyvefærdige unger fra rederne eller disses omgivelser og holde ungerne i fangenskab.

§ 6. Erhvervsjægere må nedlægge et ubegrænset antal fugle. Dog må der dagligt højst nedlægges 50 Ederfugle pr. jæger. Erhvervskortet skal stemples med tilladelse til fuglejagt. Andre jægere må kun skyde til deres eget og familiens forbrug og må ikke lade jagtudbyttet gøres til genstand for salg.

§ 7. Jagtudbyttet skal under alle omstændigheder anvendes til menneskeføde, hvis ikke Landsrådets tilladelse til andet brug er givet. Endvidere er det uden tilladelse forbudt at eksportere udbytte af fuglejagt.

§ 8. Motorbåde, som kan fremføres med en hastighed over 10 knob, må ikke anvendes i forbindelse med fuglejagt.

§ 9. Luftfartøjer og motordrevne køretøjer, der kan køre i sne uden for vejene (snescootere) må ikke anvendes til jagt.

Stk. 2. I særlige tilfælde kan enkelte kommunalbestyrelser ved kommunalvedtægt fastsætte, at snescootere tillades anvendt til transport.

§ 10. Haglgeværer af størrelse indtil kaliber 12 og med højst 2 haglpatroner, samt salonrifler og almindelige rifler er tilladt som jagtredskaber. Brug af automatiske skydevåben samt brug af halvautomatiske haglgeværer er ikke tilladt.

Stk. 2. Brug af bue og pil, kajakpil (fuglepil), slangebøsse og lignende redskaber er tilladt.

Stk. 3. Brug af snarer, fælder af enhver art (sakse, limpinde, kassefælder m. fl.), selvskud samt anvendelse af levende lokkefugle er ikke tilladt. Anvendelse af gift eller bedøvelsesmidler af enhver art er forbudt.

Stk. 4. Til fangst af fugle må ikke opsættes og anvendes net af nogen art (fiskegarn, lufnet, ruser), hverken under vand eller i luften.

§ 11. Enhver jagt, fangst og indsamling af æg eller dun af fugle er forbudt på skærene Avsigsut (Brændevinsskærene ved Kronprinsens Ejland), Nunatsiaq (Rotten ved Hunde Ejland) og Sātuars-súnguit ved Grønne Ejland samt i fjordarmen Tasiussarssuaq bag Naternaq inden for Norden-skiolds Bræ. På de pågældende områder er oplysende skilte opsat af politiet.

§ 12. Dispensation fra bestemmelserne i nærværende vedtægt kan meddeles af Grønlands Landsråd efter forelæggelse i landsrådets fredningsudvalg eller, for arter omfattet af konvention af 1973 om begrænsning af den internationale handel med udryddelsestruede dyr og planter (Washingtonkonventionen), for Ministeriet for Grønland.

§ 13. Det er forbudt fra udlandet at indføre og udsætte levende fugle af vildtlevende arter, der ikke tilhører Grønlands naturlige fauna, uden tilladelse fra landsrådet.

§ 14. For overtrædelse af foranstående regler idømmes bøde, hvorhos udbyttet vil være at konfiskere. Det konfiskerede tilfalder landskassen.

Stk. 2. I gentagelsestilfælde kan jagtvåbnet konfiskeres.

§ 15. Nærværende landsrådsvedtægt gælder ikke for Nord- og Østgrønland.

§ 16. Denne landsrådsvedtægt træder i kraft den 1. januar 1978.

Samtidig ophæves § 2 i landsrådsvedtægt af 18. februar 1960 om regulering af jagt på Ederfugle og Kongeederfugle i Vestgrønland, landsrådsvedtægt af 10. marts 1964 om fredning af Strømænder, landsrådsvedtægt af 7. december 1967 om fredning af Blisgåsen, samt landsrådsvedtægt af 1. februar 1971 ændret ved landsrådsvedtægt af 4. juni 1973 om fredning af visse fuglearter m.v.

Således vedtaget af Grønlands Landsråd, Godt-håb den 8. oktober 1977.

Sign.
Lars Chemnitz

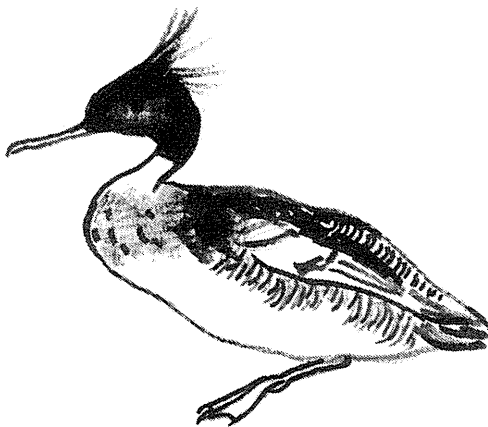
Foranstående landsrådsvedtægt om jagt på fugle i Vestgrønland stadfæstes herved.

Ministeriet for Grønland, den 21. december 1977.

Sign.
Jørgen Peder Hansen

Denne jagtlov er kronen på værket i Finn Salomonsens årelange arbejde med fuglefredning i Grønland. Man kan diskutere enkelt-heder i loven, og det vil sikkert ske både i Grønland og Danmark. For en dansker er det lidt ejendommeligt at finde en art som Odins-hanen på listen over jagtbare arter; den kan vel næppe have den store jagtmæssige værdi for befolkningen. Og så må man endda indrømme, at den danske jagtlov ikke har noget at lade den grønlandske høre hvad angår vadefugle.

For 30 år siden var der så godt som frit slag året rundt for jagt på fugle i Grønland. I dag glæder danske fuglevenner sig med grønland-ske kolleger over en jagtlov, der fremfor alt bygger på nogle sunde principper i menneskets omgang med naturens levende væsener.

Efterskrift

Det danske Folketing har vedtaget loven om hjemmestyre i Grønland, og såfremt det grønlandske folk godkender loven ved folkeafstemningen i januar 1979, vil hjemmestyret træde i kraft den 1. maj 1979.

Gradvist vil adskillige lovgivningsanliggen-der overgå til hjemmestyret, således også jagtlovgivningen, som efter planen overflyttes i 1980. Hvad det vil indebære, ved ingen. Personligt føler jeg mig overbevist om, at de principper, der er nedlagt i den nye fuglefredningslov, vil fortsætte og måske endda blive udbygget under hjemmestyret.

ENGLISH SUMMARY

Finn Salomonsen's work with bird ringing and bird protection in Greenland.

During the period 1925–1978, Finn Salomonsen has visited Greenland 20 times. He has launched many kinds of ornithological investigations: faunistic, taxonomic, ecological, zoogeographical etc., but his work with bird ringing and protection has been the cornerstone in his Greenland ventures.

He started the Greenland ringing scheme in 1946 by building up a unique organization of local ringers. Greenland authorities, the Ministry of Greenland, and Zoological Museum in Copenhagen. Now, 30 years later, remarkable results have been achieved (Table 1), and today the migratory habits, dispersal, longevity etc. of many Greenland birds are better known than those of any other Arctic birds in the world.

Publications of recoveries made in Greenland are listed on p. 15 top, and of recoveries made abroad (all published in Dansk orn. Foren. Tidsskr.) are listed on p. 15. Finally, a list of birds ringed abroad and recovered in Greenland is found in Salomonsen (1971).

The present author uses a few of the ringing results to speculate on the distribution and colonization in Greenland of four common passerine species, viz. *Oenanthe oenanthe*, *Carduelis flammea*, *Calcarius lapponicus* and *Plectrophenax nivalis*. It is certain that *Oe. oenanthe* colonized both the east and west coast from the Old World, *C. flammea* probably did the same, and *P. nivalis* has colonized the east coast from the Old World and the west coast probably from the New World. Finally, *C. lapponicus* has colonized both west and east coast from the New World. The latter is a unique bird in that it is one of the few European passerines of nearctic origin, so *C. lapponicus* has its easternmost outpost in Greenland and its westernmost in Scandinavia.

The results of 30 years ringing in Greenland are listed in Table 1. Salomonsen (1967) has analysed most of the recoveries in his book *The Birds in Greenland* (in Danish). The present author suggests a gradual slow-down of ringing of the seven species listed on p. 17, as further ringing can hardly bring much new as regards these seven species.

The section on bird protection gives a chronological summary of the progressing game legislation for birds, beginning in 1924 and ending in 1977 with the passing of the Greenland Bird Game Act which is given here *in extenso* (p. 21). The basic principle is that all birds are protected. Paragraph 1 lists the species to be hunted, except from 15 June to 15 August which is a general protection period. The law also gives strict rules about the traditional egg-collecting in seabird colonies.

The Greenland Home Rule Act has just been approved by the Danish Parliament and will come into force from the 1st of May 1979. Game legislation will be transferred to home rule in 1980.

The Greenland bird ringing scheme as well as the Bird Game Act is very much the merit of a single person: Dr. Finn Salomonsen. The paper is a tribute to him for his enormous and unrivalled work in Greenland ornithology for more than half a century.

LITTERATUR

- Bertelsen, A., 1948: Fuglemærkningen i Vestgrønland i Aarene 1926–45. – Meddr. om Grønland 142 (4), 34 pp.
- Hansen, Kjeld, 1979: Status over bestanden af Havørn *Haliaeetus albicilla groenlandicus* Brehm i Grønland i årene 1972–74. – Dansk orn. Foren. Tidsskrift. 73, 107–130.
- Nørrevang, A., 1963: Considerations on Avifaunal Connections Across the North Atlantic. – Dansk orn. Foren. Tidsskr. 57, 99–109.
- Salomonsen, Finn, 1939: Moults and Sequence of Plumages in the Rock Ptarmigan. – Vidensk. Meddr. dansk naturhist. Foren. 103, 1–491.
- Salomonsen, Finn, 1947: De sibiriske Snespurve (*Plectrophenax nivalis* (L)). – Dansk orn. Foren. Tidsskr. 41, 136–140.
- Salomonsen, Finn, 1950–51: Grønlands Fugle, bd. 1–2. – Munksgaard, København.
- Salomonsen, Finn, 1955: Fredning af fuglelivet i Grønland. – Dansk orn. Foren. Tidsskr. 49, 3–11.
- Salomonsen, Finn, 1967: Fuglene på Grønland. – Rhodos, København.
- Salomonsen, Finn, 1971: Recoveries in Greenland of Birds ringed Abroad. – Meddr. om Grønland 191 (2), 52 pp.
- Salomonsen, Finn, 1972: Presidential address. – Proceedings of the XVth International Ornithological Congress 1970, 25–77. Leiden.
- Salomonsen, Finn, 1974a: Fuglene i menneskenes land. – Det grønlandske Forlag.
- Salomonsen, Finn, 1974b: Forslag til vedtægt om jagt på fugle i Grønland. – Tidsskriftet Grønland 1974 (5), 155–173.
- Salomonsen, Finn, i trykken: Trettende foreløbige liste over genfundne grønlandske ringfugle. – Dansk orn. Foren. Tidsskr.

Forfatterens adresse:
Brydes Allé 28/338
2300 København S.